

Loppi, Topeno, Valkeaveden kannas Arkeologiset kaivaukset 2001

Juha Hirvilammi

LOPPI TOPENO VALKEAVEDEN KANNAS
Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus

Kohteen perustiedot

Karttalehti: 2042 06 TOPENO

Koordinaatit: x: 6733 08
Y: 251267
Z: 110 +/- 1m

Kunta: LOPPI

Kylä: Topeno

Tila: 1:1276

Maanomistaja: Paavo Kassari

Aik. tutkim. Timo Jussila 2000, Lopen muinaisjään. Inventointi

Aikaisem. Löydöt: KM 32300:1

Kohteen löydöt: KM 32871:1-22

LOPPI VALKEAVEDEN KANNAS

Kaivauskertomus kivistä asuinpaikan koekaivauksesta

Kaivaustutkimukset Lopen Valkeaveden kannaksella liittyvät laajempaan Euroopan yhteisön rakennerahaston aluekehitysrahaston Tavoite 2 ohjelman tukea nauttivaan "Esihistorian pauloissa" –projektiin vuosina 2000-2004, jossa muinaisjäännöksiä Lopen kunnan ohella tutkitaan ja kartoitetaan myös Hyvinkäällä, Riihimäellä ja Hausjärvellä. Riihimäen kaupunginmuseon hankkeen tavoitteena on luoda matkailupalvelua ja kulttuurintuntemusta edistävä topografinen verkosto alueen keskeisistä muinaisjäännöksistä ja niiden sisällöstä.

"Esihistorian pauloissa" - projektin kaivausryhmä suoritti tutkimuksia Lopen kunnan Topenon kylässä 4. -8. 6. 2001. Kaivaus suoritettiin dos. Heikki Matiskaisen valvonnassa. Kaivausten kenttätyönjohtajana toimi FM Juha Hirvilammi.

Valkeaveden kannaksen löytöpaikka sijaitsee Lopen kirkosta 11,6 km W, Punelian pohjoisosan eli Pikku- Punelian itäpuolella olevien Valkeavesi - järven ja Saarijärven välisellä kannaksella, sekä kannaksen itäpuolella Saarijärven luoteisrannalla. Maisema on järvien kirjomaa harjujaksoa, vallitseva puulaji on mänty ja metsätyyppi kuiva kangas. Kannaksen etelä päässä on harjun rinteessä loma-asunto, mutta muutoin maisema on asumaton. Metsätalouden jälkiä on nähtävissä joka puolella järviä.

Itse kannaksella maaperä on karkeaa tai hienoa hiekkaa, muuttuen kannaksen eteläpäässä soraksi. Kannaksen pohjoispäässä on laaja deltamainen harjun lieve, jonka maaperä on lähinnä hienoa hiekkaa. Tämä viimeksimainittu alue on äestetty hakkuun jälkeen, muita metsätalouden jälkiä varsinaisella tutkimusalueella ei ole.

Kannasta pitkin kulkee tieura, jonka kohdalta löytöpaikan ensimmäiset merkit alunperin havaittiin

Arkeologinen tausta

Edellämainittuun projektiin liittyvän muinaisjäänösinventoinnin yhteydessä vuonna 2000 arkeologi Timo Jussila löysi palanutta luuta tieuralta, sekä koekuopista kannaksen päistä, sekä kannaksen pohjoispäästä itään Saarijärven luoteisrannalta, rannasta n. 20 m, rantatörmän päältä. Löytöinä tuli 13 kappaletta palaneita luita.(KM 32300:1)

Kaivausten kulku

Kaivausryhmämme kokoonpano oli seuraava:

Kaivauksen johtajana toimi Juha Hirvilammi

Piirtäjänä toimi Hanna-Maria Pellinen

Tutkimusavustajana toimi Eeva Salmi

Lisäksi meillä oli kaivajina viisi paikallista lukiolaista

Saavuimme paikalle aamulla maanantaina 4.6. ja tarkastelimme ensin koko ryhmän voimalla kohteen ympäristökokonaisuutta tehden havaintoja vesistöjen, harjujen ja kannaksen muodostamasta maisemakokonaisuudesta. Totesimme, että tutkittavaksi valittu kohde sijoittuu vesireitin varrelle ja eläinten kulkureitille. Sitten paneuduimme itse kohteen topografiaan ja aloimme luoda paikalle geodeettista koordinaatistoa dokumentointia varten. Vaaitsimme laatimamme korkeuskiitopisteen absoluuttisen korkeuden Saarijärven pinnasta. Kiitopisteen koordinaateiksi määrittelimme $x=500$ ja $y=300$.

Kaivausalueet sijoitimme siten, että kohtaan josta Timo Jussila oli löytänyt palanutta luuta syksyn 2000 inventoinnin yhteydessä mittasimme koeoja 1:n. Lisäksi pohjois-etelä -suuntaiselle koeojaa sivuavalle linjalle mittasimme koekuopat 1 ja 2 pohjoiseen koeoja 1:stä ja koekuoppa 3:n siitä etelään. Pintaturpeen poistimme lapiolla ja puhdistimme paljastuvan kivennäismaan lastalla. Jatkoimme kaivamista lapiolla noin 10 cm:n kerroksissa ja maa seulottiin. Puhtaaseen pohjamaahan päästyä koekuopat valokuvattiin ja täytettiin.

Koeoja 1:tä kaivoimme pintamaan poiston jälkeen lastoilla viiden sentin kerroksissa ja kaikki maa seulottiin. Varsinaista kerroskaivaustekniikkaa ei käytetty, vaan pyrittiin johdonmukaiseen etenemiseen tasaisessa, yhdenvärisessä maaperässä.

Avasimme koeoja 1:n ja ensin kolme koekuoppaa (1., 2. ja 3.). Maaperä oli hienoa ja karkeampaa hiekkaa. Huuhtoutumiskerroksen paksuus oli 5-10 cm ja rikastumiskerroksen 20-30cm. Koekuopista ei tullut löytöjä koekuoppa 3:n mahdollista keittokiveä lukuunottamatta.

Koeoja 1:n pohjoispäässä paljastui heti pintamaan alta hiilijuonne, joka syvemmälle kaivettaessa todettiin melko resentiksi hiiltyneeksi juureksi. Muutoin mitään väriltään poikkeavia alueita tai kuvioita ei havaittu. Koeoja 1:stä tuli löytöinä muutamia kvartseja sekä palanutta luuta. Avasimme neljä kuoppaa lisää (4., 5., 6., ja 7.) sekä koeoja 1:n jatkeeksi laajennus A:n. Koeoja 1 ja laajennus A tuottivat palanutta luuta ja muutaman kvartsin, uusista koekuopista ei löytynyt mitään. Palanut luu keskittyi noin kahden neliön alueelle Koeoja 1:n eteläpäähän ja laajennus A:n alueelle. Koeoja 1:n ja laajennus A:n kolmannen kerroksen jälkeen löydöt loppuivat ja esiin tuli puhdas pohjahiekka.

Avasimme koekuoppa 8:n ja sen pohjaa noin 40 cm:n syvyydessä lapiolla tarkistettaessa löytyi pala keramiikkaa. Koekuoppa 8:aa edelleen kaivettaessa keramiikkaa löytyi muutama murunen lisää. Myös aiemmin kaivetusta maasta löytyi seulottaessa keramiikan murusia. Suurimmassa, hyvin karkeatekoisessa palasessa erottuu kampaleima. Mitään muita ihmistoiminnan merkkejä, läikkiä tms ei havaittu.

Avasimme kaksi koekuoppaa lisää (9. ja 10.), mutta niistä ei tullut löytöjä.

Varsinaisen kaivausalueen ulkopuolelle sekä kannaksen eteläpäähän että pohjoispuolen äestetyille alueelle tein runsaasti lapionpistoja, mutta niistä en tehnyt löytöjä enkä havainnut muutakaan ihmistoimintaan viittaavaa. Tässä yhteydessä jää arvoitukseksi, mistä kohti mainitsemistaan paikoista T. Jussila löysi merkkejä asutuksesta.

Merkitsimme kaivetun alueen koeoja 1 ja laajennus A lasikuitupaaluilla ja täytimme koealan. Pyrimme ennallistamaan kaivetut alueet parhaan kykymme mukaan.

Käyttämäämme kiintopisteeseen jätimme myös lasikuitupaalun. Päätimme kaivauksen perjantaina 8.6. 2001 klo 15.30.

Löytöinä saatiin keramiikan murujen ohella palaneita luita sekä muutamia kvartsinkappaleita (KM 32871:1-22)

Turussa 12.12. 2001

FM Juha Hirvilammi

Y=300

110 m 115 m

kk 10

kk 1

kk 9

kk 2

koeoja

kk 8

110 m

X=500

kk 3

kk 7

kp

kk 4

Valkeavesi

Saarijärvi

kk 5

kk 6

110 m

115 m

120 m

125 m

Loppi Valkeaveden kannas
J. Hirvilampi 2001
Yleiskartta
Mk 1:500
Piirt. H.-M. Pellinen

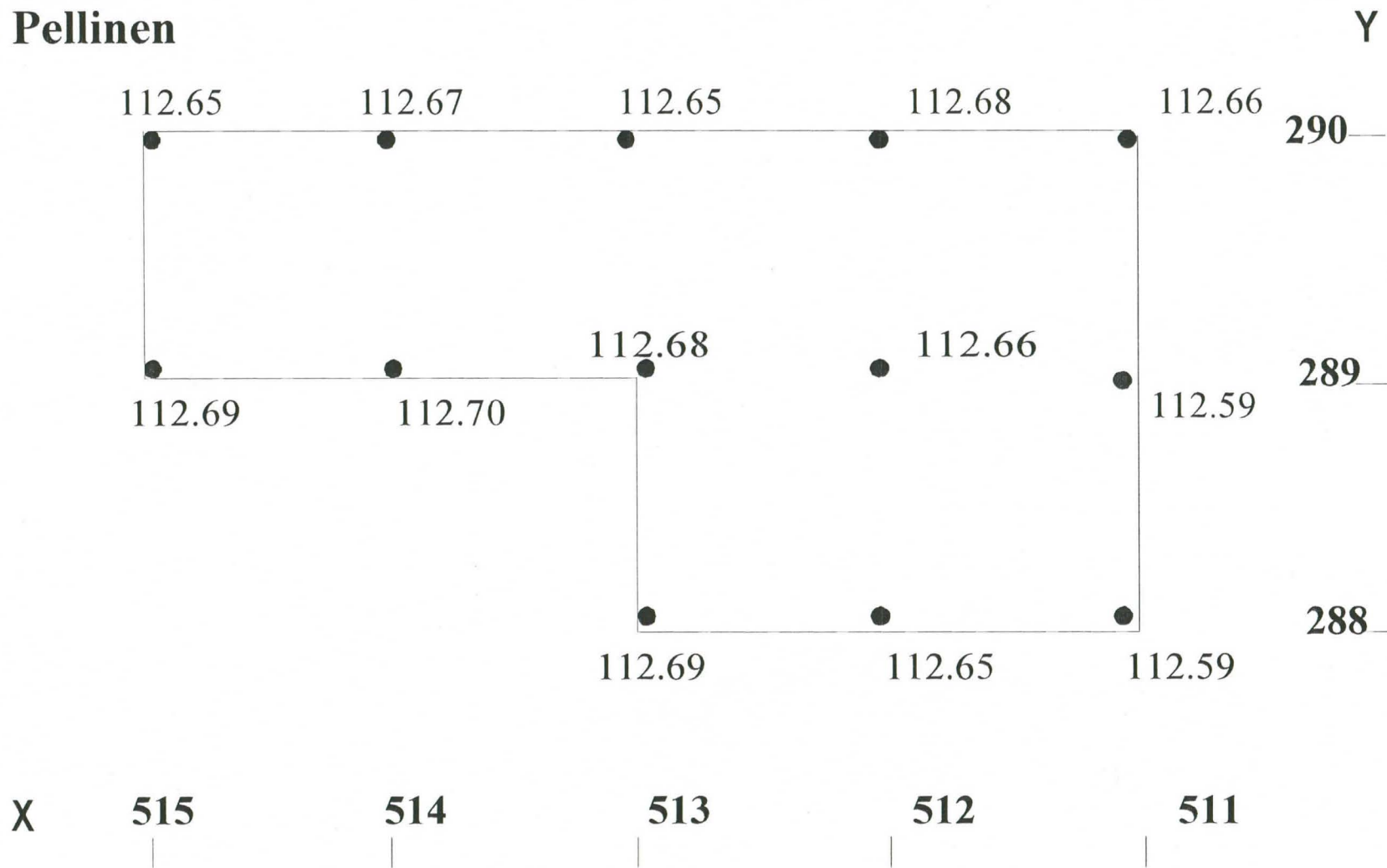
mökki

Loppi Valkeaveden kannas
J. Hirvilammi 2001
Koeoja laajennuksineen
Pintavaaituskartta
Korkeudet absol. m mpy
Mk. 1:25
Piirt. H.-M. Pellinen

Nep ←

1 m

Loppi Valkeaveden kannas 2001

Koeoja laajennuksineen

Tasokartta

Taso 0

Korkeudet absol. m mpy

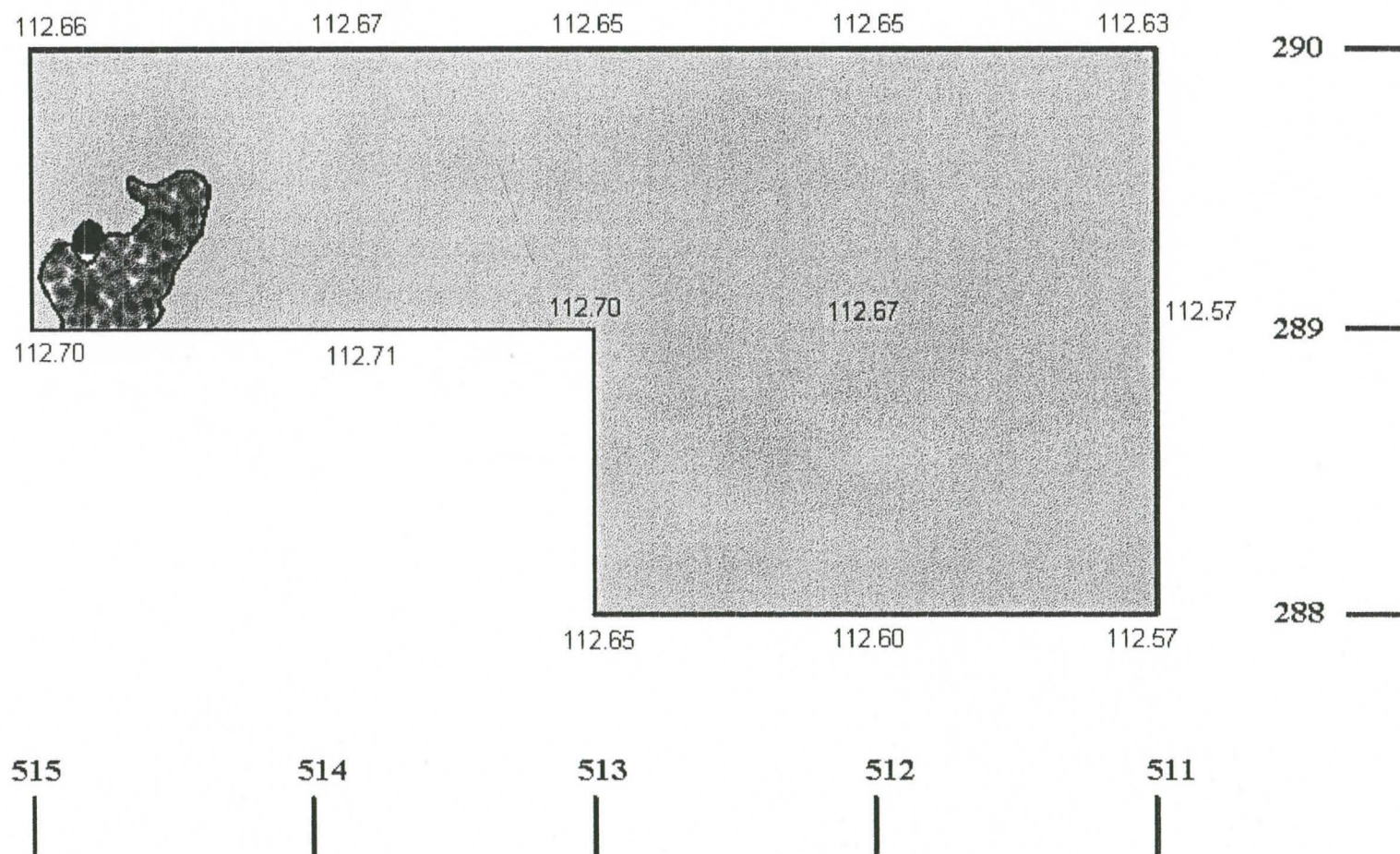
Mk. 1:25

Piirt. H.-M. Pellinen

Nep ←

- punertava hieno hiekka
- kivi
- hiilensekainen nokimaa

Loppi Valkeaveden kannas 2001

Koeoja laajennuksineen

Tasokartta

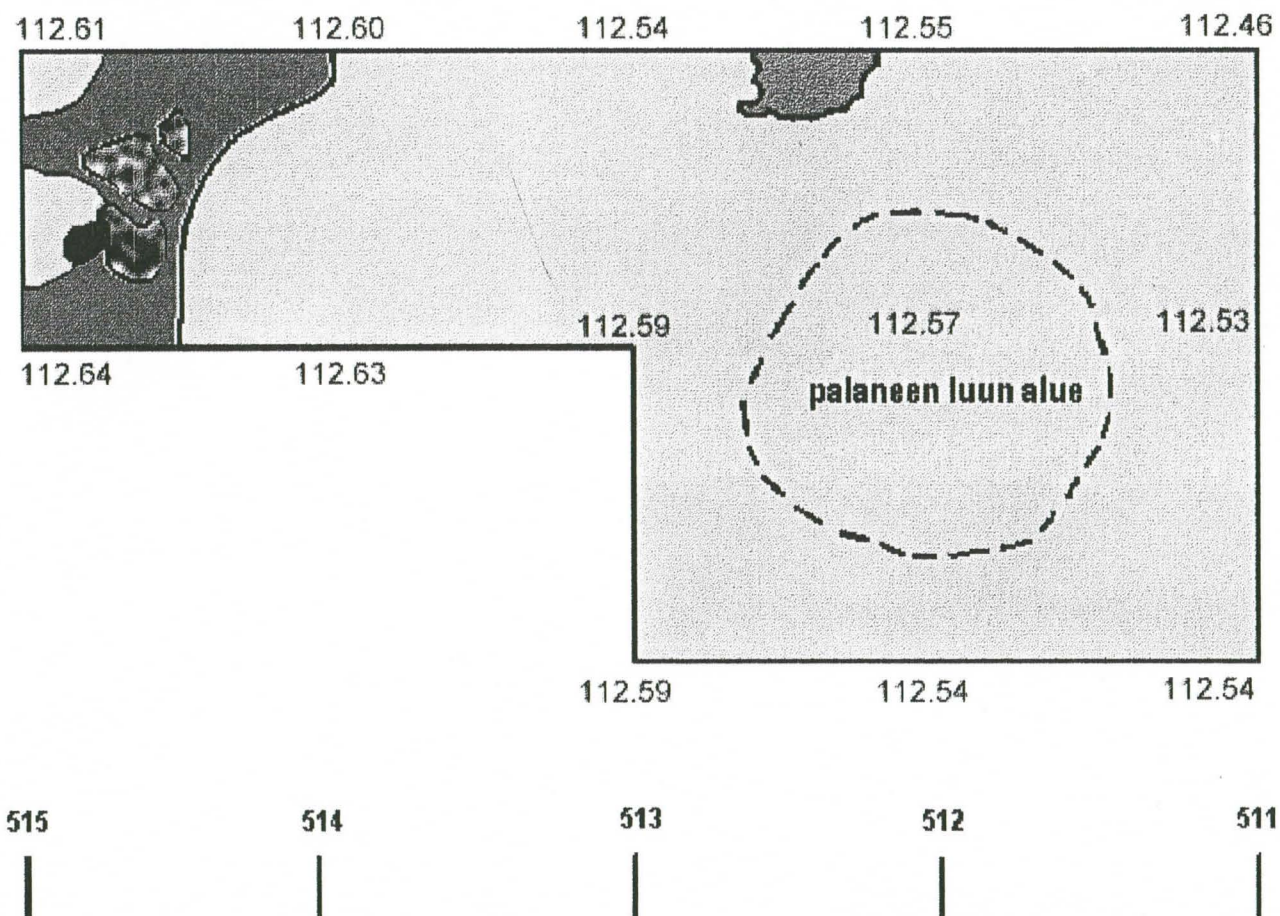
Taso 1a

Korkeudet absoluuttisina m mpy

Mk. 1:25

Piirt. H.-M. Pellinen

- punertava hieno hiekka
- vaalea likamaa
- tumma likamaa
- hiilensekainen nokimaa
- kivi

Loppi Valkeaveden kannas 2001

Koeoja laajennuksineen

Tasokartta

Taso 1B

Korkeudet absol. m mpy

Mk. 1:25

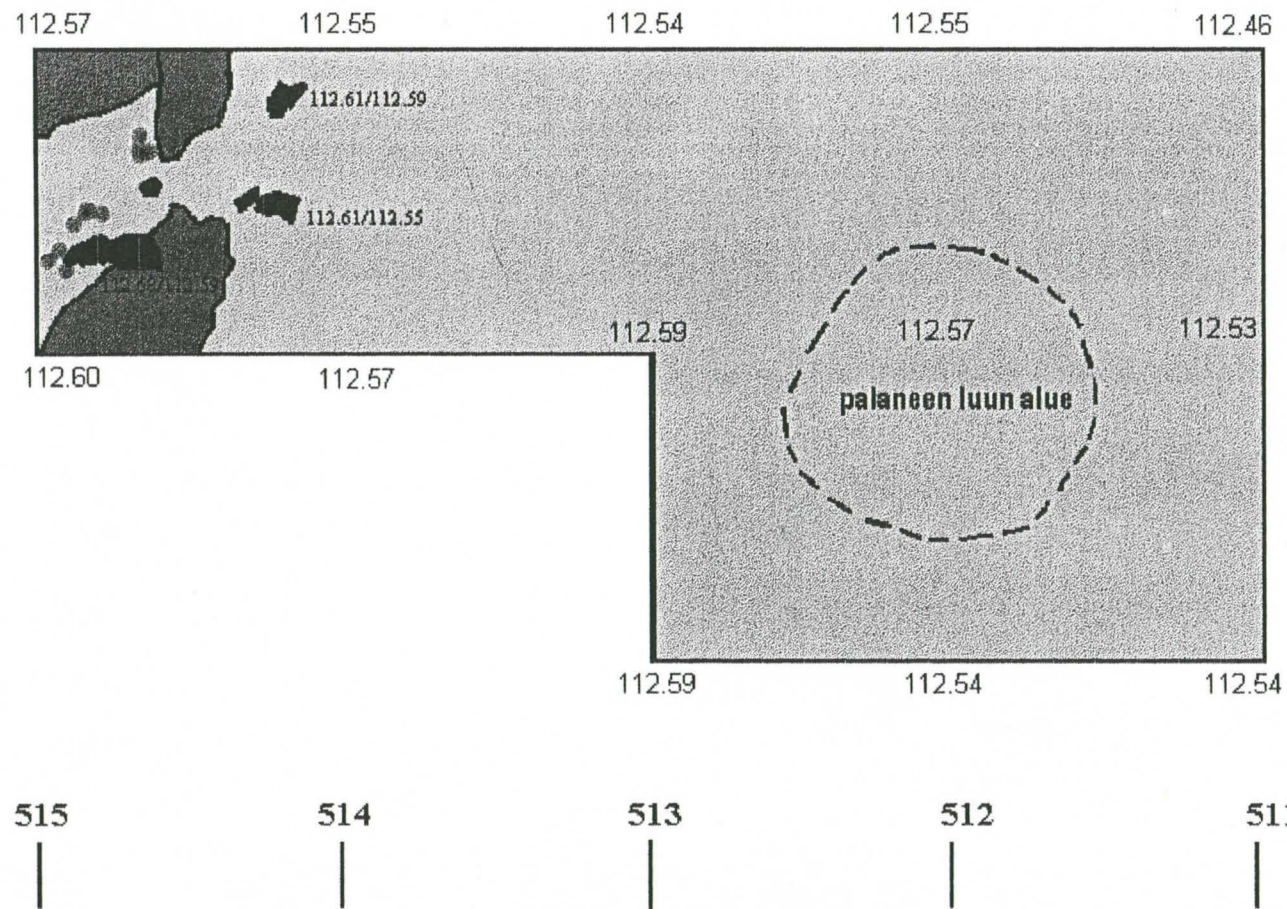
Piirt. H.-M. Pellinen

Nep ←

1 m

- punertava hieno hiekka
- tumma likamaa
- turve
- kivi
- hiilensekainen nokimaa

Loppi Valkeaveden kannas

J. Hirvilammi 2001

Koeoja laajennuksineen

Tasokartta

Taso 2

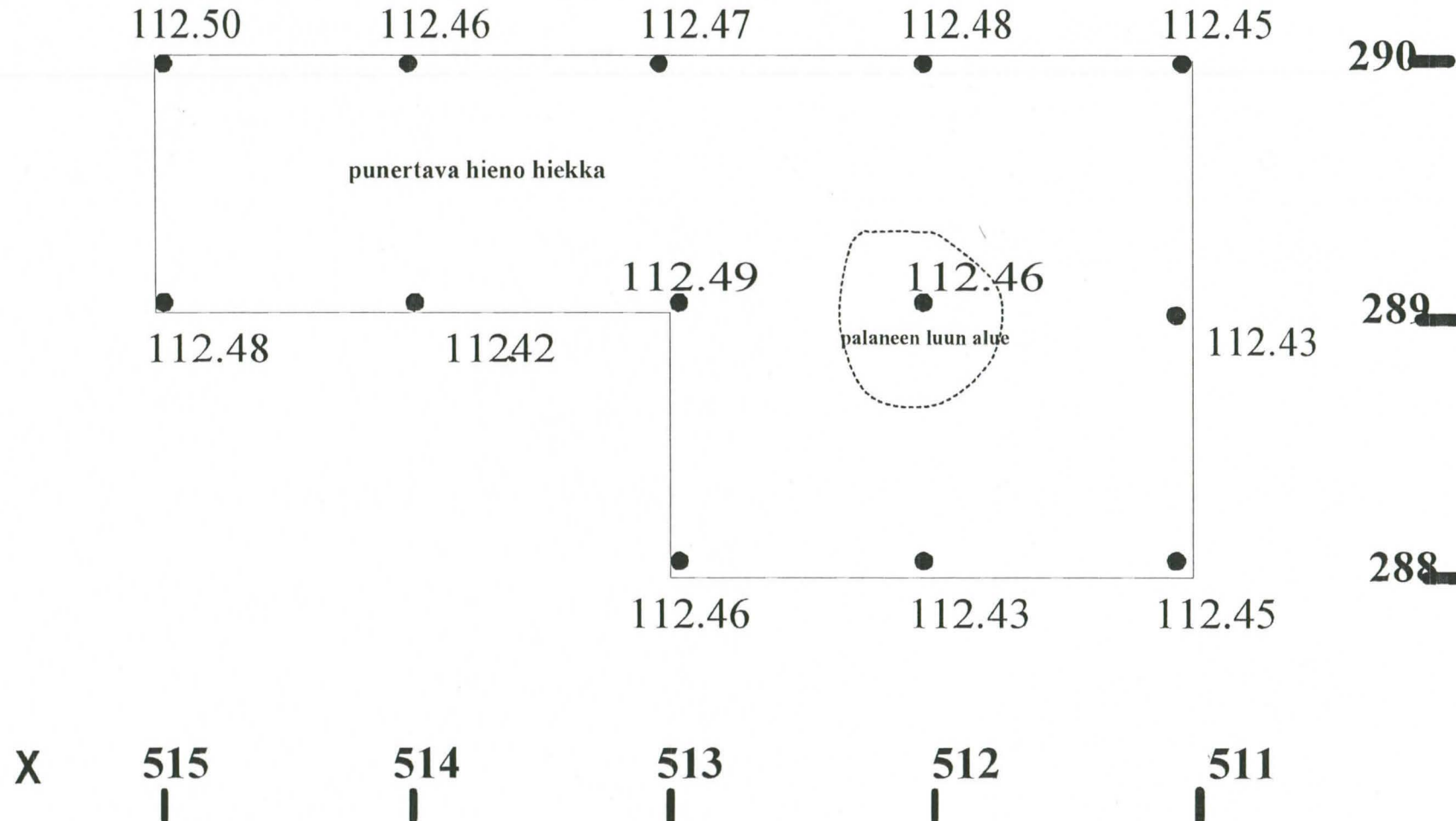
Korkeudet absol. m mpy

Mk. 1:25

Piirt. H.-M. Pellinen

Nep ←

1 m

Loppi valkeaveden kaivos

J. Hirvilammi 2001

Koeoja laajennuksineen

Tasokartta

Taso 3

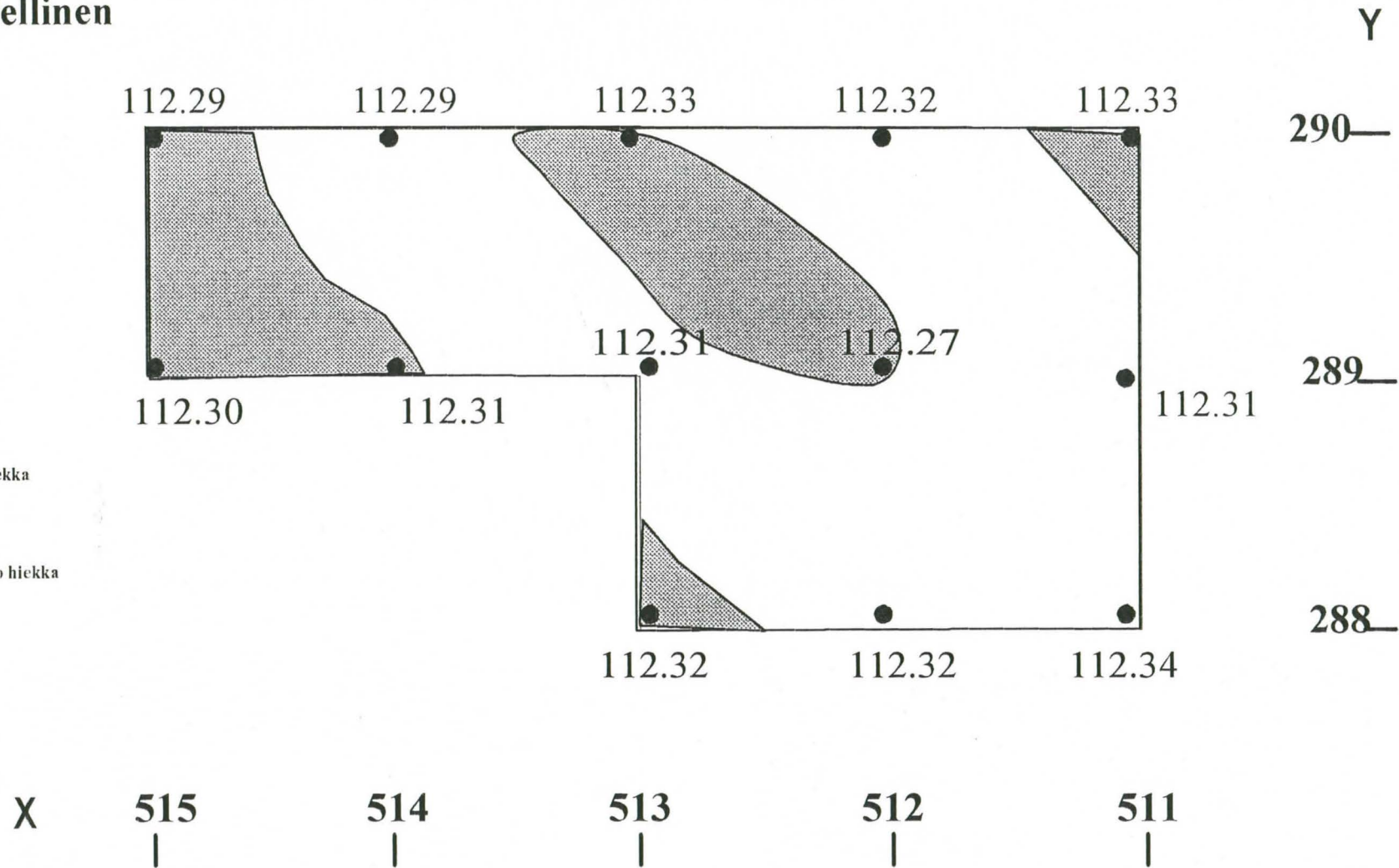
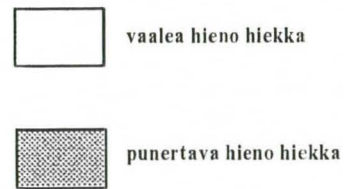
Korkeudet absol. m mpy

Mk. 1:25

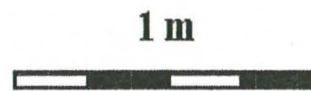
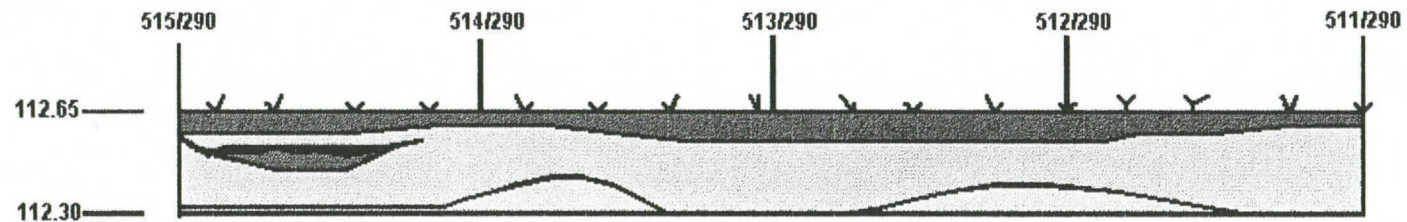
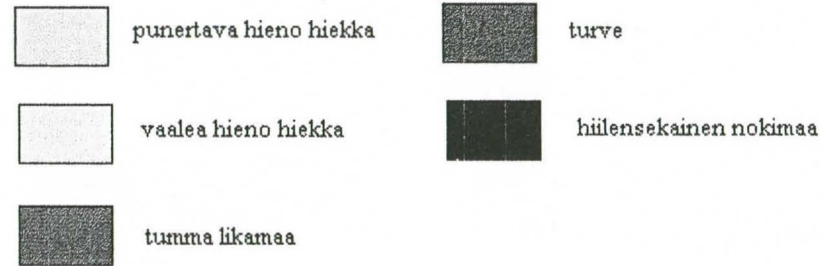
Piirt. H.-M. Pellinen

Nep ←

1 m

Loppi Valkeaveden kannas 2001
Profiilikartta; koeojan itäprofiili
Korkeudet absoluuttisina m mpy
Mk. 1:25
Piirt. H.-M. Pellinen

Nep ←

Loppi Valkeaveden kannas 2001

Valokuvaluettelo

Kuva nro	Tiedot
1	Koeoja 1 yleiskuva pohjoisesta
2	Koeoja 1 pohjoisesta MUSEOVIRASTO
3	Yksityiskohta Koeoja 1, kiviä ja nokimaata MUSEOVIRASTO
4	Koeoja 1 etelästä MUSEOVIRASTO
5	Koeoja 1, 1a ja b - tasot, etelästä
6	Koeoja 1, 1a ja b - tasot, yksityiskohta nokimaasta, lännestä
7	Koeoja 1, 1a ja b - taso, pohjoisesta
8	Koeoja 1b, pohjoisesta MUSEOVIRASTO
9	Koeoja 1b, lännestä
10	Koeoja 1b, etelästä
11	Koekuoppa 1, idästä
12	Koekuoppa 2, idästä
13	Koekuoppa 3, idästä
14	Koekuoppa 4, idästä
15	Koekuoppa 5, idästä
16	Koekuoppa 6, idästä
17	Laajennus A 511/289, taso 1, etelästä
18	Laajennus A 511-512/288, taso 1, etelästä
19	Laajennus A 511-512/288, taso 1, lännestä
20	Laajennus A yleiskuva, taso 1, luoteesta
21	Laajennus A yleiskuva, taso 1, etelästä MUSEOVIRASTO
22	Laajennus A , taso 2, etelästä
23	Laajennus A , taso 2,
24	Laajennus A , taso 2, kaakosta
25	Laajennus A , taso 2, lännestä
26	Laajennus A , taso 2, lännestä
27	Koekuoppa 8, lännestä
28	Koeoja 1 ja laajennus A, taso 3, etelästä
29	Koeoja 1 ja laajennus A, taso 3, lännestä MUSEOVIRASTO
30	Ruutu 513/289, taso 3, lännestä MUSEOVIRASTO
31	Ruutu 514/289, taso 3, lännestä
32	Koekuoppa 9, lännestä MUSEOVIRASTO
33	Koekuoppa 10, lännestä
34	Koeoja 1 ja laajennus A, taso 4, lännestä MUSEOVIRASTO
35	Koeoja 1 ja laajennus A, pohjoinen pää, taso 4, lännestä